

Sygn. akt: III AUa 533/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 grudnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Mirosław Godlewski

Sędziowie: SSA Jolanta Wolska

SSO del. Beata Michalska (spr.)

Protokolant: st.sekr.sądowy Kamila Tomasik

po rozpoznaniu w dniu 13 grudnia 2013 r. w Łodzi

sprawy ze skargi **B. K.**

o wznowienie postępowania od prawomocnego wyroku w sprawie V U 1466/11 Sądu Okręgowego w Kaliszu

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.**

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu

z dnia 27 lutego 2013 r., sygn. akt: V U 11/13,

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 533/13

UZASADNIENIE

B. K. wystąpiła o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Kaliszu z 13 stycznia 2012r., w sprawie VU 1466/11 i zmianę tego wyroku oraz decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z 12 października 2011r. przez podjęcie wypłaty emerytury od 1 października 2011r. wraz z należnymi odsetkami. Jak przyjął Sąd I instancji, skarga została złożona dwutorowo w piśmie procesowym z 17 grudnia 2012r. skierowanym do ZUS oraz następnie 10 stycznia 2013r. bezpośrednio do Sądu. Jako podstawę prawną wznowienia skarżąca powołała art. 401¹ k.p.c. oraz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012r. w sprawie K 2/12.

Organ rentowy wnosił o oddalenie skargi o wznowienie postępowania.

Sąd Okręgowy w Kaliszu wyrokiem z 27 lutego 2013r., w sprawie VU 11/13, zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Kaliszu z 13 stycznia 2012r. w sprawie VU 1466/11 i poprzedzając go decyzję organu rentowego w ten sposób, że zobowiązał ZUS do wypłaty emerytury należnej B. K. od 1 października 2011r. (pkt 1 wyroku). Wniosek skarżącej o zasądzenie należnych odsetek, jako nowe żądanie, przekazał do rozpoznania organowi rentowemu (pkt 2).

Powyższe orzeczenie zostało wydane w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i prawne:

B. K., ur. (...), od 1 maja 1975r. była nieprzerwanie zatrudniona w Wojewódzkim Inspektoracie Weterynarii w P., (...) w K.. Wniosek o emeryturę wcześniejszą złożyła 24 września 2009r. i decyzją z 5 października 2009 r. przyznano jej to świadczenie od 1 września 2009r. Następnie po zmianie stanu prawnego w zakresie treści art.103a ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009r. nr 153 poz.1227), kiedy to powrócono do wymogu rozwiązania stosunku pracy przez emeryta pobierającego świadczenie w obniżonym wieku - decyzją z 12 października 2011r. organ rentowy wstrzymał wypłatę emerytury należnej B. K. z powodu nierozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą. Skarżąca wniosła odwołanie od powyższej decyzji do Sądu. W sprawie VU 1466/11 zakończonej wyrokiem z 13 stycznia 2012r. Sąd Okręgowy w Kaliszu prawomocnie oddalił odwołanie. Z uzasadnienia orzeczenia wynika, że rozstrzygnięcie to zostało oparte na treści art.103a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wprowadzonego na mocy art.6 ustawy z 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 r. Nr 257 poz.1726). W ocenie Sądu I instancji, skarga o wznowienie postępowania była zasadna i prowadziła do zmiany zaskarżonego wyroku oraz uwzględnienia odwołania. W uzasadnieniu swojego stanowiska Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności przedstawił rys historyczny zagadnienia będącego przedmiotem sporu. Wyjaśnił, że od 1 lipca 2000r. do 7 stycznia 2009r. treścią ryzyka emerytalnego było zaprzestanie pracy, a od 8 stycznia 2009r. do 31 grudnia 2010r. ponownie do realizacji prawa wystarczyło osiągnięcie wieku emerytalnego. Od 1 stycznia 2011r. stan prawny uległ po raz kolejny zmianie. Do powołanej wyżej ustawy emerytalnej został dodany – przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726) - art. 103a, który stanowił, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Zgodnie z art. 28 powołanej wyżej ustawy z 16 grudnia 2010r., do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie tej ustawy, tj. przed 1 stycznia 2011r. przepis art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS stosuje się, poczynając od 1 października 2011r. Organ rentowy, który wydał będącą w sporze decyzję z dnia 12 października 2011r. o wstrzymaniu wypłaty emerytury od 1 października 2011r., zastosował wobec skarżącej obowiązujący wówczas przepis art. 103a ustawy emerytalnej. Stan prawny uległ istotnej zmianie po wydaniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012r., sygn. akt K 2/12 (Dz. U. 2012/1285). Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 28 cyt. ustawy z 16 grudnia 2010r. w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy zmieniającej, w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011r. bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W ocenie Sądu Okręgowego, wyrok ten ma zastosowanie do skarżącej, tj. wyłącza możliwość zastosowania wobec niej art. 103a ustawy emerytalnej, gdyż nabyła ona prawo do emerytury od 1 września 2009r. Skarżąca mieści się więc w kategorii podmiotów, które nabyły i zrealizowały prawo do emerytury po 8 stycznia 2009r. a przed 31 grudnia 2010r., tj. w okresie, gdy prawo nie wymagało rozwiązania stosunku pracy do wypłaty emerytury. Jak podkreślił Sąd I instancji, w momencie składania wniosku o emeryturę i nabycia do niego prawa skarżąca spełniała kryteria ustawowe, wśród których nie było konieczności rozwiązania stosunku pracy. Zmiana stanu prawnego z mocą wsteczną zmieniła jej sytuację, bowiem pozbawiła ją prawa do pobierania świadczenia, do którego spełniała wszystkie warunki w momencie jego nabycia. Mając na uwadze niekonstytucyjność przepisu prawa materialnego, stanowiącego podstawę wyroku Sądu Okręgowego, uznano za uzasadnione wznowienie postępowania w sprawie VU 1466/11 w oparciu o art. 401¹ k.p.c. Z tych względów, Sąd Okręgowy na podstawie art. 412 § 2 k.p.c. uwzględnił skargę o wznowienie postępowania, zmienił zaskarżony wyrok i decyzję ZUS oraz orzekł w przedmiocie podjęcia wypłaty emerytury na rzecz wnioskodawczyni od 1 października 2011r. Żądanie wypłaty odsetek, jako nowe roszczenie, zostało przekazane do rozpoznania organowi rentowemu na podstawie art.477¹⁰ § 2 k.p.c.

Apelację od wyroku w terminie złożył organ rentowy, zaskarżając wyrok w części dotyczącej przyznania prawa do emerytury za okres od 1 października 2011r. do 21 listopada 2012r. Wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego art. 103a ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009r. nr 153 poz.1227) w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012r., K 2/12. W uzasadnieniu

apelacji organ rentowy wywołał, że podstawą wydania spornej decyzji był art.103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 13 listopada 2012 r. K 2/12, orzekł, że art. 28 ustawy z 6 grudnia 2010r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art.103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wyrok ten został ogłoszony w dniu 22 listopada 2012 r. w Dzienniku Ustaw pod poz. 1285 i w zw. z tym wnioskodawczyni ma prawo do wypłaty emerytury od 22 listopada 2012 r. Nie ma natomiast podstaw prawnych do wypłaty świadczenia za okres wsteczny od 1 października 2011r. do 21 listopada 2012r , ponieważ pozostaje to w sprzeczności z treścią art. 190 ust. 3 Konstytucji. Powołany przepis stanowi, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, zgodnie z art. 190 ust. 4 Konstytucji Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Trybunał Konstytucyjny w sprawie K 2/12 nie wskazał innego terminu utraty mocy obowiązującej, co oznacza, że wnioskodawczyni nie ma prawa do wyrównania emerytury za okres od 1 października 2011 r. do 21 listopada 2012r., a jedynie - do wypłaty emerytury od 22 listopada 2012 r. na bieżąco. Dodatkowo apelujący powołał treść wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 7 lutego 2006r. , SK 45/04, w którym orzekł, że art.103 ust.2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest zgodny z art.2, art. 31 ust.3, art.32 i art.67 ust.1 Konstytucji RP oraz nie jest niezgodny z art.30, art.65 ust.1, art.70 ust.5 i art.73 Konstytucji RP. W konkluzji swojego stanowiska organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie skarżącej prawa do wypłaty emerytury od 22 listopada 2012r.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie zasługuje na uwzględnienie , a przedstawione w niej argumenty stanowią wyłącznie polemikę z prawidłowymi ustaleniami i rozważaniami prawnymi Sądu I instancji.

W myśl art. 401¹ k.p.c. można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie. Przepis ten stanowi realizację reguły zawartej w powołanym przez apelującego art. 190 ust. 4 Konstytucji na gruncie postępowania cywilnego. Sąd Okręgowy prawidłowo uznał, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012r., K 2/12, uzasadnia wznowienie postępowania w niniejszej sprawie, ponieważ zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego z 13 stycznia 2012r. został oparty na przepisach uznanych za sprzeczne z Konstytucją .

Sąd Apelacyjny w całości podziela rozważania prawne Sądu I instancji dotyczące wprowadzenia art.103a ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W pierwszej kolejności ustawą z 21 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U. Nr 9, poz. 118) ustawodawca dodał do art. 103 ustawy - ust. 2a, wprowadzając obowiązek uprzedniego rozwiązania stosunku pracy w celu realizacji prawa do emerytury. Od 1 lipca 2000 r., tj. od daty wejścia w życie art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, nierozwiązanie stosunku pracy powodowało, że prawo do świadczenia mogło zostać ustalone, ale nie mogło zostać zrealizowane - zostało zawieszona. Wskazany art. 103 ust. 2a został uchylony mocą art. 37 pkt 5 lit. b ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. Nr 228, poz. 1507). Od 8 stycznia 2009 r. treścią ryzyka emerytalnego ponownie było osiągnięcie odpowiedniego wieku. Ten stan prawny obowiązywał do 31 grudnia 2010 r. Od 1 stycznia 2011 r. obowiązuje art. 103a, dodany do ustawy o emeryturach i rentach z FUS na podstawie art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707), znoszący możliwość pobierania emerytury bez rozwiązania umowy o pracę z dotychczasowym pracodawcą, na rzecz którego praca była wykonywana bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury .

Art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS objął wszystkich emerytów, czyli zarówno tych, którzy prawo do emerytury uzyskali od momentu jego wejścia w życie oraz tych, którzy przeszli na emeryturę wcześniej. Ci emeryci, którzy nabyli prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia

2010 r. mogli ją pobierać bez rozwiązania umowy o pracę jeszcze przez 9 miesięcy od daty wejścia w życie zmiany, czyli do 30 września 2011 r. Jeżeli do tego momentu stosunek pracy nie ustał, wypłata emerytury została przez ZUS wstrzymana, poczynając od 1 października 2011 r. Podkreślić należy, że art. 103a, uniemożliwiając realizację prawa do emerytury do czasu rozwiązania stosunku pracy, konstruuje treść ryzyka emerytalnego jako prawo do odejścia z rynku pracy i uzyskania świadczenia emerytalnego. Ryzyko emerytalne w tym znaczeniu to zdarzenie prawne uzasadniające realizację prawa do emerytury. Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z 13 listopada 2012 r. stwierdził, że określenie treści ryzyka emerytalnego przez ustawodawcę jest dla adresatów takiej regulacji informacją, jakie warunki muszą spełnić, żeby zrealizować swoje prawo do świadczenia emerytalnego. W tym kontekście, jeśli ubezpieczony już raz te warunki skutecznie spełnił, tj. osiągnął wiek emerytalny i odpowiedni staż pracy w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r., to niedopuszczalne jest - z punktu widzenia zasady ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa, nakazanie mu zastosowania się do nowej treści ryzyka, czyli nakazanie mu ponownego zrealizowania już raz skutecznie zrealizowanego prawa do emerytury. Skutkiem omawianego wyroku Trybunału Konstytucyjnego jest utrata mocy art. 28 ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2010 r. z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oznacza to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Co do zasady apelujący nie kwestionował ustalonej przez Sąd Okręgowy okoliczności, że treść powołanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego ma zastosowanie w niniejszej sprawie. Wywodził natomiast w oparciu o art. 190 ust. 3 i 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, że prawo do wypłaty emerytury powstało najwcześniej od daty ogłoszenia wyroku, tj. od 22 listopada 2012 r. Zaprezentowane wyżej stanowisko organu rentowego jest sprzeczne z ugruntowanym orzecnictwem Sądu Najwyższego w tym przedmiocie. Powołany przez apelującego art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przewiduje, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, stanowi podstawę do wznowienia postępowania. W uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2013 r., II UK 330/12 podkreślono, że skoro uznane za niezgodne z Konstytucją przepisy prawa naruszały ustawę zasadniczą już od dnia ich wejścia w życie (ex tunc), nie mogą być legalną podstawą orzekania przez sądy powszechne i Sąd Najwyższy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 7 marca 2013 r., I UK 519/12, wyrok Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2013 r., I UK 593/12). Na marginesie należy dodać, że powołane przez apelującego orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 7 lutego 2006 r., SK 45/04 nie może mieć wpływu na treść rozstrzygnięcia, ponieważ odnosi się do art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Natomiast sporna decyzja z 12 października 2011 r. o wstrzymaniu wypłaty emerytury została wydana na podstawie art. 103a cyt. ustawy. Tym samym podstawą do wznowienia postępowania w niniejszej sprawie był wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012 r., K 2/12, który rozstrzygał o niezgodności z Konstytucją m.in. art. 103a.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że skarżąca B. K., która nabyła prawo do emerytury od 1 września 2009 r., mieści się w kręgu osób, w stosunku do których Trybunał Konstytucyjny stwierdził niezgodność z Konstytucją art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy emerytalnej, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. W rezultacie Sąd I instancji prawidłowo uznał, że w jej przypadku zaistniała podstawa do wznowienia postępowania zakończonych prawomocnym wyrokiem w oparciu o powołany wyżej wyrok Trybunału Konstytucyjnego. Skutkiem wznowienia była zmiana zaskarżonego wyroku oraz decyzji ZUS na podstawie art. 412§2 k.p.c. w zw. z art. 477¹⁴§ 2 k.p.c. i podjęcie wypłaty emerytury od 1 października 2011 r. Sąd Okręgowy prawidłowo przekazał do rozpoznania do ZUS, jako nowe roszczenie, żądanie o zasądzenie odsetek z powołaniem się na treść art. 477¹⁰ § 2 k.p.c.

Mając na względzie, że zaskarżony wyrok odpowiada prawu i oparty został na niewadliwych ustaleniach faktycznych, a wywiedziona przez organ rentowy apelacja nie zawierała uzasadnionych zarzutów, na podstawie art. 385 k.p.c. podlegała oddaleniu.

Przewodniczący: Sędziowie: